

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за серпень 2025 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ	4
РОЗДІЛ ІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	6
І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	6
1. Покарання та його види	6
ІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	7
2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.....	7
3. Кримінальні правопорушення проти власності	10
4. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	12
5. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	15
РОЗДІЛ ІІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	17
І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	17
1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження.....	17
2. Докази і доказування	21
ІІ. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ.....	27
3. Загальні положення досудового розслідування.....	27
4. Слідчі (розшукові) дії	32
5. Негласні слідчі (розшукові) дії.....	36
6. Повідомлення про підозру	38
7. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування	40
ІІІ. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ.....	43
8. Судовий розгляд	43
ІV. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	47
9. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру	47

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВС	Верховний Суд
ДБР	Державне бюро розслідувань
ДП	Державне підприємство
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЗСУ	Збройні Сили України
ЗУ	Закон України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура

РОЗДІЛ І. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

1.1. Про допустимість доказів у кримінальних провадженнях, отриманих шляхом тимчасового доступу до речей та документів з іншого кримінального провадження, з якими вони не об'єднувалися і з яких не виділялися (кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати)

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 5 ст. 111-1 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що у кримінальному провадженні № 62023170020001753 від 29.08.2023 за обвинуваченням засудженого, було використано докази, які опинилися у результаті виділення в окреме провадження з матеріалів кримінального провадження № 62023170020001250 від 14.12.2022, які у свою чергу з'явилися у кримінальному провадженні у результаті тимчасового доступу до матеріалів кримінального провадження № 62023170020000605 від 19.08.2022. Таким чином, основні письмові доказами у цьому кримінальному провадженні здобуті стороною обвинувачення в ході досудового розслідування іншого кримінального провадження.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП ККС ВС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП ККС ВС: необхідність відступити від висновків колегії суддів Першої судової палати ККС ВС, зроблених у постанові від 28.04.2025 (справа № 129/3193/19, провадження № 51-5015км24).

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів ККС вказала, що ВС вже вирішував процесуальні питання щодо допустимості доказів у кримінальних провадженнях, отриманих шляхом тимчасового доступу до речей та документів з іншого кримінального провадження, з якими вони не об'єднувалися і з них не виділялися.

Так, у постанові Третньої судової палати ККС від 07.12.2022 у справі № 180/620/20 (провадження № 51-2977км22) колегія суддів дійшла висновку, що обраний стороною обвинувачення спосіб залучення доказів та процесуальних документів, на підставі яких проводилися слідчі (розшукові) дії, у результаті проведення яких було отримано докази, не є досконалим з точки зору юридичної процедури, оскільки за своїм функціональним призначенням регламентований Главою 15 КПК тимчасовий доступ до предметів і документів є заходом

забезпечення кримінального провадження, спрямованим на збирання доказів, а не способом долучення окремих матеріалів з одного кримінального провадження до іншого.

Проте наявність у цьому провадженні звернення сторони обвинувачення до судді місцевого суду, до повноважень якого належить здійснення в порядку, передбаченому КПК, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, яким відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК є слідчий суддя, та судового рішення, яким надавався доступ до матеріалів кримінального провадження, внесеного до ЄРДР за № 12019040000000473, для їх долучення до кримінального провадження, внесеного до ЄРДР за № 12020040000000232, нівелює недосконалість юридичної процедури долучення матеріалів з іншого кримінального провадження до провадження, яке в цьому випадку є предметом касаційної перевірки.

Натомість колегія суддів Першої судової палати ККС зазначила, що спосіб долучення доказів, здобутих в результаті проведення слідчих дій під час досудового розслідування в іншому кримінальному провадженні, а саме у провадженні на підставі статей 163, 164 КПК не є отриманням таких доказів у порядку, встановленому цим Кодексом, оскільки цей спосіб стосується не збирання доказів, а заходів забезпечення кримінального провадження відповідно до положень Глави 10 КПК. Таким чином, рішення судів про визнання доказів, які були здобуті хоч і за допомогою рішення слідчого судді, але у спосіб, визначений кримінальним процесуальним законом як захід забезпечення кримінального провадження, належними та допустимими не відповідає вимогам КПК та є передчасним (постанова колегії суддів ККС від 28.04.2025 (справа № 129/3193/19, провадження № 51-5015км24).

Колегія суддів Третьої судової палати ККС не може погодитися з таким категоричним висновком колегії суддів Першої судової палати ККС та вважає, що від нього слід відступити.

Ухвала колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 03.07.2025 у справі № 638/18926/23 (провадження № 51-714км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128719576>

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Покарання та його види

1.1. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 54 КК)

1.1.1. Суд може призначити покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, коли вважатиме неможливим його збереження у зв'язку із вчиненням особою тяжкого або особливо тяжкого злочину. Це покарання може бути призначене як у випадках, коли вчинений злочин був пов'язаний з використанням повноважень, якими наділяється особа у зв'язку з наявністю в неї відповідного звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу, так і тоді, коли такий зв'язок відсутній

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 6 років з конфіскацією належного йому на праві власності майна, окрім його долі у квартирі, з позбавленням класного чину – старший радник юстиції.

У касаційній скарзі захисник зазначає про те, що засудженого було безпідставно позбавлено класного чину.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до ст. 54 КК засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Суд першої інстанції дійшов обґрунтованого переконання про те, що за вчинення обвинуваченим тяжкого кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК, тобто службового злочину, йому потрібно призначити додаткове покарання у виді позбавлення класного чину – старшого радника юстиції.

ККС погоджується з таким рішенням місцевого суду, адже специфіка вчинюваного засудженим тяжкого корупційного кримінального правопорушення і наявність у нього класного чину є несумісними.

Суд звертає увагу, що підставами для призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу є 1) наявність у особи такого звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу; 2) вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Кримінальний закон не передбачає необхідності використання повноважень, які має (мала) особа через наявність у неї військового чи спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу у ході вчинення злочину, за який вона притягується до кримінальної відповідальності. Можливість призначення вказаного покарання не залежить від того який саме тяжкий чи особливо тяжкий злочин було вчинено. Суд може призначити покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу у тих випадках, коли вважатиме неможливим його збереження із вчиненням тяжкого або особливо тяжкого злочину особою.

Тобто це покарання може бути призначене судом як у випадках, коли вчинений злочин був пов'язаний із використанням повноважень, якими наділяється особа у зв'язку із наявністю у неї відповідного звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу, так і тоді, коли такий зв'язок відсутній.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

2.1. Пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК)

2.1.1. Передача представникам збройних формувань рф матеріальних ресурсів, які не перебувають у безпосередньому володінні або користуванні особи, або які є в загальному обігу, але особа безпосередньо не має над ними контролю, кваліфікується за ст. 111-2 КК як пособництво державі-агресору

Обставини справи: обвинувачений, перебуваючи на тимчасово окупованій території Куп'янського району Харківської області, виконуючи обов'язки начальника так званої «Бази топлива и нефтепродуктов производственного подразделения Локомотивного депо Купянск» государственного предприятия «Купянская железная дорога», передав представникам збройних формувань рф матеріальні

ресурси - дизельне паливо, загальною кількістю 122 000 літрів, що належали ДП «Укрзалізниця».

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим та засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 111-2 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначає про необхідність перекваліфікації дій обвинуваченого з ч. 1 ст. 111-2 КК на ч. 4 ст. 111-1 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що для розмежування колабораційної діяльності (ч. 4 ст. 111-1 КК) та пособництва державі-агресору (ч. 1 ст. 111-2 КК) має значення, кому належали матеріальні ресурси, що передавалися створеним на тимчасово окупованій території збройним формуванням та окупаційній адміністрації держави-агресора. Частина 4 ст. 111-1 КК передбачає відповідальність за передачу матеріальних ресурсів, якими особа безпосередньо володіє або користується. Це означає, що така особа має реальну можливість контролювати або використовувати ці ресурси. Натомість ст. 111-2 КК охоплює передачу матеріальних ресурсів, які не перебувають у безпосередньому володінні або користуванні особи, тобто передача ресурсів, що належать іншим особам чи організаціям, або є у загальному обігу, але особа безпосередньо не має над ними контролю.

Колегія суддів ККС зазначила, що обвинувачений не мав статусу підприємця, не займався господарською діяльністю на окупованій території, не мав матеріальних ресурсів у своєму володінні та користуванні. Обвинувачений передавав матеріальні ресурси, що належали державному підприємству «Укрзалізниця» (самі стаціонарні ємності, дизельне паливо, що в них зберігалось; мастило та вугілля) представникам збройних формувань держави-агресора, виконував рішення держави-агресора та її окупаційної адміністрації.

Отже, дії обвинуваченого були правильно кваліфіковані за ч. 1 ст. 111-2 КК, оскільки останній сприяв збройним формуванням держави-агресора шляхом передачі матеріальних ресурсів, що належали ДП «Укрзалізниця». Це пособництво передбачало свідоме виконання дій, спрямованих на підтримку військової діяльності агресора, що спричиняло шкоду обороноздатності та національній безпеці України.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 646/3927/23 (провадження № 51-5461км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342876>

2.2. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану (ст. 114-2 КК)

2.2.1. Підрозділи Державної прикордонної служби України належать до числа інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а тому поширення відомостей про їх розташування охоплюється складом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 114-2 КК

Обставини справи: обвинувачена повідомляла своєму родичу, який мешкає в рф, інформацію про розташування підрозділів Державної прикордонної служби України на території Сумської області.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 2 ст. 114-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що Державна прикордонна служба України не відноситься до ЗСУ, а тому висновок судів обох інстанцій про те, що обвинувачена розповсюджувала інформацію про розташування ЗСУ є помилковим.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до положень ч. 5 ст. 12 ЗУ «Про оборону України»: під час дії воєнного стану до участі у прикритті державного кордону України, ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту, відсічі збройній агресії проти України відповідними органами військового управління ЗСУ залучаються визначені у встановленому порядку прикордонні загони та/або загони морської охорони Державної прикордонної служби України.

Окрім того, згідно із ЗУ «Про Державну прикордонну службу України» на Державну прикордонну службу України покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні. Під час дії воєнного стану прикордонні загони у встановленому законом порядку можуть залучатися відповідними органами військового управління ЗСУ до ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту, відсічі збройній агресії проти України.

Нормами цього Закону встановлено, що до особового складу Державної прикордонної служби України входять військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України. Військовослужбовці Державної прикордонної служби України, звільнені з військової служби, зараховуються у запас ЗСУ.

Згідно з положеннями ЗУ «Про національну безпеку України» силами оборони є: ЗСУ, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції з забезпечення оборони держави.

Відтак, підрозділи Державної прикордонної служби України, відомості про розташування яких у телефонних розмовах повідомляла своєму родичу засуджена, відносяться до числа інших військових формувань утворених відповідно до законів України, що охоплюється складом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 114-2 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 576/3421/23 (провадження № 51-1456км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129526592>

3. Кримінальні правопорушення проти власності

3.1. Крадіжка (ст. 185 КК)

3.1.1. Заволодіння річчю, залишеною або забутою її власником, особою, яка знала, кому належить ця річ, і усвідомлювала, що власник може за нею повернутися, слід оцінювати не як привласнення знахідки, а як крадіжку чужого майна

Обставини справи: обвинувачена, перебуваючи в магазині, таємно викрала з поверхні прилавка мобільний телефон потерпілого, поклала його до своєї сумки та вийшла з приміщення магазину, чим завдала майновій шкоди на загальну суму 1676,34 грн.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив обвинувачену за ч. 4 ст. 185, ч. 3 ст. 369 КК. Апеляційний суд закрит кримінальне провадження за ч. 4 ст. 185 КК на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з декриміналізацією діяння. У касаційній скарзі захисник зазначає, що обвинувачена не мала умислу на вчинення крадіжки, оскільки відшуканий на полиці магазину телефон вважала знахідкою, мала намір повернути власнику за винагороду.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до приписів ч. 4 ст. 339 ЦК право на одержання винагороди не виникає, якщо особа, яка знайшла загублену річ, не заявила про знахідку або вчинила спробу приховати її.

Заволодіння майном, яке фактично не вийшло з володіння власника, а опинилося з будь-яких причин у неналежному, але відомому йому місці (залишене чи забуте), особою, яка знала кому належить це майно, мала підстави вважати де знаходиться власник речі й усвідомлювала, що він може за нею повернутися, слід розцінювати не як привласнення знахідки, а як крадіжку чужого майна.

Якщо привласнення майна відбувається в адміністративних приміщеннях, пунктах здійснення розрахунково-касових операцій та інших громадських місцях з обмеженим простором, у таких випадках слід констатувати презумпцію «забутості» речі її власником: у подібних випадках особа, яка привласнює річ, має розуміти, що зовнішні умови, обстановка, розташування речі свідчать про те, що вона фактично не вийшла з володіння власника, а лише залишена чи забута ним.

На відміну від крадіжки, привласнене майно може вважатися знахідкою лише за умов, що: а) воно вибуло з володіння власника; б) місцезнаходження цього майна власнику не відомо; в) між втратою майна та його знахідкою пройшов тривалий час, який давав власнику підстави вважати майно остаточно втраченим; г) особа, яка знайшла майно, не була очевидцем події втрати і сама не чинила будь-яких активних дій, спрямованих на вилучення майна з володіння власника; д) відсутня можливість виявлення (ідентифікації) законного власника майна.

Водночас установлені судами попередніх інстанцій у цьому кримінальному провадженні обставини вказували на такі факти:

– перебування об'єкту посягання у відомому для потерпілого місці, а саме в приміщенні магазину, про що свідчило, зокрема, і те, що останній повернувся до приміщення і здійснював активні дії, спрямовані на відшукування втраченого телефону безпосередньо в межах саме цього магазину, що вказує на те, що телефон, попри його втрату власником, перебував у власності потерпілого, проте реалізувати своє право на користування, розпорядження ним тощо він не мав можливості через протиправні дії конкретної особи;

– реальну обізнаність обвинуваченої про те, хто є власником телефону, зокрема перебування останньої в черзі за потерпілим, наявність у телефоні банківської картки та паспорта потерпілого, тобто конкретної, а не ймовірної особи, що надавало безумовні підстави обвинуваченій точно ідентифікувати власника телефону й передбачити, що він повернеться за своїми речами та документами. Крім того, зі змісту встановлених судами попередніх інстанцій обставин не вбачалося, що обвинувачена повідомляла очевидцям про знахідку і вчиняла дії, спрямовані на встановлення власника телефону, а поклала майно до своєї сумки та вийшла з приміщення магазину, із цього моменту отримавши реальну можливість розпорядитися ним, у зв'язку із чим суди попередніх інстанцій дійшли висновку про наявність умислу на вчинення крадіжки.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 688/2554/22 (провадження № 51-5245км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691181>

4. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

4.1. Службова недбалість (ст. 367 КК)

4.1.1. У складних управлінських рішеннях, зокрема при процедурі надання грошової допомоги з державного бюджету на придбання житла, причинний зв'язок між діями службової особи та наслідками встановлюється через послідовний ланцюг розвитку і взаємодії реалізації повноважень. Надання службовою особою недостовірних довідок про перебування осіб на квартирному обліку, на підставі яких приймаються подальші рішення щодо виділення та виплати бюджетних коштів, створює необхідну передумову для настання відповідних наслідків і формує причинний зв'язок між діями такої особи та наслідками у виді виділення й виплати субвенцій

Обставини справи: органом досудового розслідування службова особа обвинувачувалась у тому, що, перебуваючи на посадах, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків, – заступника начальника управління начальника відділу обліку та приватизації житла управління житлового господарства департаменту житлово-комунального господарства міської ради та члена комісії з розгляду питань щодо забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, допустив службову недбалість, не виконав своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, не забезпечив, з метою прийняття комісією

законного та обґрунтованого рішення, належну організацію, керівництво та контроль за діяльністю відділу обліку та приватизації житла управління житлового господарства департаменту житлово-комунального господарства міської ради, ведення обліку громадян, які потребують покращення житлових умов, що призвело до прийняття комісією незаконного рішення про виплату двом особам грошової компенсації на придбання житла за рахунок бюджетних коштів у розмірі 510 012 грн та 674 532 грн, відповідно, що спричинило тяжкі наслідки у вигляді матеріальних збитків, завданих державному бюджету на вказану суму.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою за ч. 2 ст. 367 КК та виправдали у зв'язку з недоведеністю, що кримінальне правопорушення вчинене нею.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що апеляційний суд дійшов безпідставного висновку про залишення без зміни рішення місцевого суду щодо недоведеності винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 367 КК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що процедура виділення субвенцій з державного бюджету на придбання майна за своєю організаційною конструкцією та сукупністю елементів є складним управлінським рішенням.

Таке рішення складається з послідовної реалізації уповноваженими особами в межах своєї компетенції певних повноважень (обов'язків), як окремих складових кінцевого рішення, та кожна з яких містить ознаки окремого управлінського рішення і перебуває у взаємозв'язку з попередніми рішеннями службових осіб, а також обумовлює похідні (наступні) рішення. Тобто, у послідовному ланцюгу розвитку і взаємодії реалізації повноважень службовими особами кожне наступне рішення є необхідною передумовою для подальших рішень.

З огляду на особливості причинного зв'язку в складних управлінських рішеннях між діями службових осіб і суспільними наслідками колегія суддів виходить з того, що необхідний причинний зв'язок існує між діями службової особи, яка діяла всупереч інтересам служби з порушенням відповідних настанов та вимог, оскільки з цього моменту всі наступні ланки управлінських рішень фактично спрямовані

на ухвалення незаконного підсумкового рішення, наслідком якого є заподіяння шкоди.

Відповідно до фактичних обставин, встановлених у вироку, такі наслідки настали саме через надання службовою особою довідок про перебування осіб на квартирному обліку, видані відділом обліку та приватизації житла управління житлового господарства департаменту житлово-комунального господарства міської ради і підписані обвинуваченим, як керівником щодо перебування на обліку особам, на підставі яких був розроблений та прийнятий комісією відповідний проект рішення, після чого грошові кошти були їм виплачені.

Тож касаційний суд наголошує, що цілком очевидним є той факт, що якщо посадова особа наділена обов'язком перевіряти, погоджувати у встановленому законом порядку певну документацію, то її висновок може бути як позитивним, так і негативним. І жодне рішення колегіальних органів, в тому числі міської ради, не є наперед визначеною вказівкою чи імперативом для тої посадової особи, яка погоджуючи документи, діє в межах своєї компетенції. У протилежному випадку взагалі відпала б потреба у будь-якому погодженні і такий висновок посадовця не мав би юридичного значення, що вочевидь є помилковим.

Апеляційним судом ретельно та ґрунтовно не проаналізовано відповідні положення Житлового кодексу України, Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР, а також посадову інструкцію заступника начальника управління начальника відділу обліку та приватизації житла управління житлового господарства департаменту житлово-комунального господарства міської ради, оскільки відповідно до її змісту, останній забезпечує організацію проведення процесу обліку та приватизації житла (п. 1.1 посадової інструкції).

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.08.2025 у справі № 725/4784/22 (провадження № 51-1887км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129611755>

4.2. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК)

4.2.1. Кримінальна відповідальність за одержання неправомірної вигоди, як і за вчинення інших альтернативних діянь, визначених у диспозиції ст. 368 КК,

настає незалежно від факту вчинення або невчинення певних дій одержувачем неправомірної вигоди в інтересах іншої особи (інших осіб)

Обставини справи: обвинувачений як прокурор у кримінальному провадженні щодо заявника висловив останньому прохання про передачу йому 5 000 грн за ініціювання перед судом призначення заявнику покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали прокурора невинуватим та виправдали за ч. 3 ст. 368 КК.

Постановою ККС ВС ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

За результатами нового розгляду апеляційний суд визнав винуватим і засудив прокурора за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначає, що не з'ясовано питання, чи було вчинено дії в інтересах третьої особи, за які передавалася неправомірна вигода.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що кримінальна відповідальність за одержання неправомірної вигоди, як і за вчинення інших альтернативних діянь, визначених у диспозиції ст. 368 КК, настає незалежно від факту вчинення або невчинення певних дій одержувачем неправомірної вигоди в інтересах іншої особи (інших осіб). Тобто достатнім для кваліфікації дій особи за ст. 368 КК є саме прийняття пропозиції, обіцянки, одержання неправомірної вигоди і успішність задоволення інтересів третіх осіб, які пропонували, обіцяли, надавали неправомірну вигоду, або інших осіб, не впливає на кваліфікацію дій суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

5. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

5.1. Поняття військового кримінального правопорушення (ст. 401 КК)

5.1.1. Військовослужбовець, який вперше вчинив злочин, передбачений ч. 5 ст. 407 КК, під час дії воєнного стану, може бути звільнений, в тому числі судом касаційної інстанції, від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 401 КК за умови добровільного звернення до суду з відповідним клопотанням та згоди командира

військової частини на подальше проходження засудженим військової служби в цій частині

Обставини справи: військовослужбовець військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, в умовах воєнного стану самовільно, без поважних причин залишив військову частину, проводив час на власний розсуд за місцем проживання.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали військовослужбовця винуватим та засудили за ч. 5 ст. 407 КК.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій. Відповідно до ч. 5 ст. 401 КК звільнено особу від кримінальної відповідальності за ч. 5 ст. 407 КК, а кримінальне провадження закрито згідно з п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до ч. 5 ст. 401 КК (у редакції ЗУ від 20.08.2024 № 3902-ІХ, який набрав чинності 07.09.2024) особа, яка під час дії воєнного стану вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407, 408 цього Кодексу, може бути звільнена від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, якщо вона добровільно звернулася з клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до цієї або іншої військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби та за наявності письмової згоди командира (начальника) військової частини (установи) на продовження проходження такою особою військової служби.

Засуджений, котрий, будучи військовослужбовцем, під час дії воєнного стану вчинив злочин, визначений у ч. 5 ст. 407 КК, звернувся до суду касаційної інстанції з клопотанням про звільнення його від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 401 цього Кодексу. Добровільність свого звернення засуджений підтвердив у судовому засіданні. За наявними в справі даними останній раніше не судимий.

Сторона захисту також подала адресований ККС документ – письмову згоду командира військової частини на подальше проходження засудженим служби в указаній частині. Крім того, до ККС надійшла заява командира військової частини з проханням направити особу

до цієї частини для проходження військової служби та доданою письмовою згодою.

Отже, у цьому провадженні наявна сукупність умов для звільнення особи від кримінальної відповідальності, визначених ч. 5 ст. 401 КК. А тому клопотання засудженого про повернення до військової частини для проходження військової служби підлягає задоволенню.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 183/12595/23 (провадження № 51-5705км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129310845>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

1.1. Слідчий органу досудового розслідування (ст. 40 КПК)

1.1.1. У КПК не передбачено необхідності повторного призначення слідчого (групи слідчих) чи доручення на проведення досудового розслідування конкретному слідчому в об'єднаному кримінальному провадженні, а також того, що визначений в окремому провадженні слідчий втрачає свої повноваження у разі об'єднання цього кримінального провадження з іншим

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою та виправдали за ч. 3 ст. 368 КК у зв'язку з недоведеністю, що у її діянні є склад кримінального правопорушення.

Постановою ККС скасовано ухвалу апеляційного суду і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

При новому перегляді вироку апеляційний суд його скасував і ухвалив новий вирок, яким засудив особу за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що після об'єднання кримінальних проваджень прокурор доручив проведення досудового розслідування слідчому, а тому, на його думку, всі інші слідчі в кримінальному провадженні автоматично були усунуті від подальшого проведення досудового розслідування.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що з матеріалів провадження вбачається, що 28.04.2016 свідок звернувся до поліції з заявою про вжиття заходів до обвинуваченого (командира взводу), який

систематично вимагає неправомірну вигоду, зі змісту заяви вбачається, що він написав її власноручно та йому роз'яснено зміст ст. 383 КК (відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про кримінальне правопорушення).

29.04.2016 начальник відділу поліції скерував заяву свідка у прокуратуру для прийняття рішення відповідно до вимог чинного законодавства.

Цього ж дня до ЄРДР за № 42016270000000128 внесено відомості за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, та розпочато досудове розслідування.

Заступник прокурора області постановою від 29.04.2016 призначив у кримінальному провадженні № 42016270000000128 групу прокурорів в складі старшого групи та прокурора (надалі група прокурорів кілька разів змінювалась).

Окрім того, начальник слідчого відділу прокуратури постановою від 29.04.2016 створив слідчу групу з працівників слідчого відділу прокуратури.

Надалі 04.07.2016 до ЄРДР за № 42016270000000214 внесено відомості за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК (за фактом події від 03.05.2016) та цього ж дня вказані кримінальні провадження були об'єднані в одне, проведення досудового розслідування в об'єднаному провадженні доручено начальнику слідчого відділу. Фактично досудове розслідування в кримінальному провадженні здійснювалося начальником слідчого відділу та слідчим, який був раніше визначений слідчим у кримінальному провадженні відповідно до положень статей 37, 39 КПК.

Колегія суддів ККС звертає увагу на те, що нормами кримінального процесуального закону не передбачено необхідності повторного призначення слідчого (групи слідчих) чи доручення на проведення досудового розслідування конкретному слідчому в об'єднаному кримінальному провадженні, як і не міститься норми, що визначений в окремому провадженні слідчий втрачає свої повноваження у разі об'єднання цього кримінального провадження з іншим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2025 у справі № 740/2968/16-к (провадження № 51-400км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497014>

1.2. Права та обов'язки свідка (ст. 66 КПК)

1.2.1. Відібрання зразків підпису та почерку в особи (обвинуваченого), яка на момент вчинення процесуальної дії мала статус свідка, не є підставою для визнання висновку почеркознавчої експертизи недопустимим доказом, якщо особі було роз'яснено її права, передбачені статтями 65 та 66 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366 КК, та визнали його невинуватим за ч. 2 ст. 364 КК і виправдали на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі засуджений зазначає, що висновок судово-почеркознавчої експертизи є неналежним та недопустимим доказом, оскільки процедура відібрання вільних та експериментальних зразків його підпису та почерку відбулася з порушенням його права на захист, адже він під час відібрання у нього цих зразків згідно з постановою слідчого перебував у статусі свідка.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що суд апеляційної інстанції зазначив, що при відібранні зразків підпису та почерку засудженому роз'яснено норми статей 65 та 66 КПК, що регулюють питання участі в кримінальному провадженні саме свідка, його прав та обов'язків, що, як правило, у більшості випадків у кримінальних провадженнях слідчі оголошують постанову про відбір зразків підписів та почерку після допиту свідка (або підозрюваного). Тобто заздалегідь (у повістці) не повідомляється про те, що у свідка (або підозрюваного), крім проведення допиту, ще й будуть відбирати експериментальні зразки. Тому особа, яка викликана для допиту в якості свідка (або підозрюваного), і в минулому підписувала або заповнювала документи, які мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, повинна бути обізнана і підготовлена до можливого відбору зразків, а тому апеляційний суд дійшов висновку про те, що вказані твердження не можуть бути підставою для визнання доказів недопустимими.

Надаючи оцінку доводам касаційної скарги в цій частині, колегія суддів ККС зауважила, що відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 66 КПК свідок має право користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями ст. 50 цього Кодексу.

Матеріали провадження не містять даних про те, що зазначене право не було роз'яснено засудженому, як свідку. Також відсутні дані про те,

що він був позбавлений можливості реалізувати таке право, в тому числі під час відібрання експериментальних зразків. А тому доводи у цій частині не свідчать про наявність істотного порушення КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 385/1724/17 (провадження № 51-1127км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342880>

1.3. Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні (ст. 75 КПК)

1.3.1. Правила, які виключають участь судді у розгляді кримінального провадження щодо особи, регламентовано статтями 75, 76 КПК, однак ці статті не виключають участь судді у розгляді кримінального провадження, якщо він входив до складу колегії суддів під час постановлення вироку про затвердження угоди про визнання винуватості в іншому кримінальному провадженні щодо цієї ж особи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту вважає, що суддя був упередженим, оскільки входив до складу колегії суддів ВАКС, яка ухвалила вирок, яким затверджено угоду про визнання винуватості між прокурором та особою.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що правила, які виключають участь судді у розгляді того чи іншого кримінального провадження регламентовано статтями 75, 76 КПК, однак ці статті не виключають участь судді у розгляді кримінального провадження, якщо він брав участь під час постановлення вироку про затвердження угоди про визнання винуватості в іншому кримінальному провадженні.

Стороні захисту було відомо про затвердження угоди про визнання винуватості із особою, але вона не мала сумнівів у неупередженості колегії суддів, яка розглядала кримінальне провадження. Лише після ухвалення обвинувального вироку захист висловив аргумент про неможливість судді брати участь у кримінальному провадженні.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

2. Докази і доказування

2.1. Недопустимість доказів, отриманих у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, а також у порядку одноразового (спеціального) добровільного декларування (ст. 88-1 КПК)

2.1.1. Докази, а саме додатки до цивільного позову прокурора САП, отримані з матеріалів цивільної справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави в ході досудового розслідування (тобто після внесення відомостей до ЄРДР) на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів, яким суди попередніх інстанцій надали належну оцінку про їх допустимість, не є тими доказами, що отримані безпосередньо від відповідача в позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Отримання таких доказів не суперечить положенням ч. 1 ст. 88-1 КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що матеріали цивільної справи про визнання необґрунтованими активів та стягнення їх у дохід держави є недопустимим доказом, адже фактично такий доказ отримали детективи НАБУ до внесення відомостей до ЄРДР, а також з порушенням положень ст. 88-1 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до ч. 1 ст. 88-1 КПК докази, отримані від відповідача у позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, не можуть бути використані на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень.

Як видно з вироку суду першої інстанції, який зазначив, що досліджені в ході судового розгляду матеріали є додатками до цивільного позову, тобто не є доказами, отриманими від відповідача в позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Разом з тим суд зауважив, що доступ до наведених матеріалів цивільної справи детектив отримав у порядку, визначеному кримінальним процесуальним законом.

Суд апеляційної інстанції, перевіряючи вирок у порядку апеляційної процедури, погодився з наведеними висновками суду першої інстанції. Водночас, спростовуючи доводи апеляційної скарги захисника в цій частині, він зазначив, що матеріали судової справи, які містять копію

позовної заяви Держави в особі САП до обвинуваченого про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави і додатки до неї, орган досудового розслідування отримав у порядку тимчасового доступу до речей і документів на підставі ухвали слідчого судді ВАКС, а тому ці документи не є доказами, отриманими безпосередньо від відповідача в позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, і не суперечать положенням ч. 1 ст. 88-1 КПК.

При цьому суд апеляційної інстанції зауважив, що підставою для внесення відомостей у ЄРДР та відкриття кримінального провадження була саме службова записка детектива НАБУ, в якій зазначено адреси об'єктів нерухомості з посиланням на рішення ВАКС щодо визнання активів необґрунтованими, а не позиція сторони відповідача в наведеній цивільній справі, до того ж саме рішення, постановлене в порядку цивільного судочинства, не було покладено в основу вироку внаслідок різних критеріїв доказування, передбачених КПК та Цивільним процесуальним кодексом України.

Отже, оскільки докази, отримані з матеріалів цивільної справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, є додатками до цивільного позову і не стосуються доказів відповідача в позовному провадженні, доступ до цих матеріалів детектив НАБУ отримав на підставі ухвали слідчого судді в порядку гл. 15 КПК саме в ході досудового розслідування (тобто після внесення відомостей до ЄРДР) та суди попередніх інстанцій надали належну оцінку доводам сторони захисту щодо недопустимості таких доказів, то, на думку колегії суддів ККС, відсутні підстави для задоволення касаційної скарги захисника в цій частині.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

2.2. Збирання доказів (ст. 93 КПК)

2.2.1. Відомості із системи «Безпечне місто», отримані детективом НАБУ у порядку ст. 93 КПК та Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», не мають ознак здійснення НСРД, якщо інформація збиралася про минулі події та не була таємною, а метою збору вже зафіксованих даних було саме встановлення фактів користування автомобілем певною особою та його рух, а не безпосередній і безперервний нагляд та негласний контроль за особою

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що правовою основою функціонування системи «Безпечне місто» є Положення про комплексну систему відеоспостереження м. Києва, проте суди не врахували, що отримання відомостей з указаної бази має здійснюватися з дотриманням права на повагу до особистого життя. Наголошує, що детективи НАБУ здійснили несанкціонований і незаконний доступ до вказаної системи, що свідчить про втручання у приватне життя та візуальне спостереження.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що правовою основою функціонування системи «Безпечне Місто» є Положення про комплексну систему відеоспостереження міста Києва, затверджене рішенням Київської міської ради від 05.07.2018 № 1195/5259 (далі – Положення), зі змісту якого видно, що:

- комплексна система відеоспостереження м. Києва створена та використовується в інтересах територіальної громади м. Києва (п. 1.2 Положення);
- функціями системи є забезпечення безпечного середовища в м. Києві шляхом обробки даних у системі відповідно до мети створення та функціонування Системи, визначених цим Положенням (п. 2.1 Положення);
- до об'єктів відеоспостереження в м. Києві відносяться об'єкти соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури м. Києва, а саме, зокрема: майдани, площі, бульвари, проспекти; вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; тротуари; набережні; автомобільні стоянки та майданчики для паркування транспортних засобів; засоби організації дорожнього руху тощо (п. 3.1 Положення);

- відеоспостереження за об'єктами, зазначеними в п. 3.1 Положення, здійснюється за умови дотримання права на повагу до особистого життя (п. 3.2 Положення);

- користувачами системи є посадові (службові) особи та працівники, визначені в п. 8.1 Положення (зокрема, і працівники правоохоронних органів), які отримують доступ до інформації в системі згідно із цим Положенням.

Відповідно до абз. 3 п. 3 ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Водночас порядок і випадки здійснення НСРД регламентовано у гл. 21 КПК. Ці слідчі дії можуть проводитися виключно в межах кримінального провадження, у реальному часі, стосовно індивідуально визначених об'єктів чи осіб, на підставі відповідного рішення.

Разом з тим, з огляду на зміст Положень, за призначенням система «Безпечне місто» є відкритою, тобто відомості про її функціонування оприлюднені, за її допомогою здійснюється фіксування усіх без виключення подій та об'єктів, які перебувають у діапазоні камер, відомості з яких використовуються за необхідністю у різних сферах діяльності як органів влади, місцевого самоврядування, так і правоохоронних органів.

Як видно зі змісту оскаржуваних судових рішень, суди попередніх інстанцій, спростовуючи аналогічні доводи сторони захисту, зауважили, що:

- відомості із системи «Безпечне місто», отримані детективом у порядку ст. 93 КПК та ст. 17 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України», не мають ознак здійснення НСРД;

- під час проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні не було таємності й інформація збиралася про минулі події, у той час як здійснення НСРД передбачає збір інформації в режимі реального часу і таємно, що спростовує ототожнення такого

способу збору доказів із НСРД та несанкціоноване втручання в особисте життя обвинуваченого і його сім'ї;

– метою збору вже зафіксованої інформації (даних із системи «Безпечне місто») було саме встановлення фактів користування автомобілем, у тому числі певною, особою та його рух, а не безпосередній і безперервний нагляд та негласний контроль за особами спецсуб'єктів щодо їх пересування, встановлення зустрічей і співрозмовників, способу життя тощо.

Ураховуючи наведене, колегія суддів ККС доходить переконання про необґрунтованість тверджень сторони захисту щодо отримання даних із системи «Безпечне місто» унаслідок несанкціонованого та незаконного доступу до неї.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

2.2.2. Отримання НАБУ інформації про банківські рахунки та операції на підставі рішення керівника НАБУ, погодженого з прокурором САП, узгоджується із Законами України «Про Національне антикорупційне бюро України» та «Про банки і банківську діяльність» і не потребує тимчасового доступу до речей та документів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що детективу НАБУ було відмовлено в задоволенні клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, які перебували у володінні банківських установ. Проте, ігноруючи зміст указаних рішень, які свідчать про заборону втручатися у права і свободи особи, детектив НАБУ та прокурор САП, увівши Директора НАБУ в оману щодо наявності відповідних правових підстав, склали й надали останньому запити стосовно банківських рахунків обвинуваченого, дані яких можна було отримати лише в порядку тимчасового доступу до речей і документів.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» Національному бюро та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається право на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ,

підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених ЗУ «Про банки і банківську діяльність» з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 62 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» інформація щодо юридичних та фізичних осіб, що становить банківську таємницю, розкривається банками, зокрема, НАБУ, на запити щодо банківських рахунків клієнтів та операцій, проведених на користь чи за дорученням клієнта, у тому числі операцій без відкриття рахунків, а саме відомості на конкретно визначену дату або за конкретний проміжок часу та стосовно конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи – підприємця про: наявність рахунків, номери рахунків, залишок коштів на рахунках, операції списання з рахунків та/або зарахування на рахунки, призначення платежу, ідентифікаційні дані контрагента (для фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові, ідентифікаційний номер платника податку; для юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), номер рахунку контрагента та код банку контрагента.

Як видно зі змісту оскаржуваних судових рішень, відомості від банківських установ здобули детективи НАБУ на підставі рішень т.в.о. директора НАБУ, погоджених прокурором САП, що, на переконання колегії суддів ККС, цілком узгоджується з наведеними вище положеннями законодавства України.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

II. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

3. Загальні положення досудового розслідування

3.1. Початок досудового розслідування (ст. 214 КПК)

3.1.1. В organу досудового розслідування відсутній обов'язок попереджати про кримінальну відповідальність за ст. 383 КК особу, яка звернулася із заявою у порядку ч. 1 ст. 214 КПК, на етапі подання такої заяви. Оцінка змісту цієї заяви надається відповідною посадовою особою, після чого вирішується питання про внесення відомостей до ЄРДР

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що заявника не було попереджено про кримінальну відповідальність перед внесенням відомостей за його заявою до ЄРДР і це становить порушення КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що правилами ч. 1 ст. 214 КПК встановлено, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР.

Тобто ключовим у заяві про вчинення кримінального правопорушення є вказівка про обставини, з яких може вбачатися вчинення кримінального правопорушення.

В organу досудового розслідування відсутній обов'язок попереджати про кримінальну відповідальність за ст. 383 КК особу, яка звернулася із заявою у порядку ч. 1 ст. 214 КПК, на цьому етапі. Адже змісту цієї заяви надається оцінка відповідною посадовою особою, після чого вирішується питання про внесення відомостей до ЄРДР.

У цьому кримінальному провадженні заявник повідомив достатній обсяг інформації, яка послугувала підставою для внесення відомостей до ЄРДР (зокрема, із вказівкою на осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, та на спосіб їх вчинення, що відповідало об'єктивній стороні діянь, які в підсумку були інкриміновані засудженому).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

3.2. Підслідність (ст. 216 КПК)

3.2.1. Якщо досудове розслідування здійснюється в межах компетенції одного органу досудового розслідування, однак іншим територіальним підрозділом, то правил підслідності не порушено

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали прокурора невинуватим та виправдали за ч. 3 ст. 368 КК.

Постановою ККС ВС ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

За результатами нового розгляду апеляційний суд визнав винуватим і засудив прокурора за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що зібрані органом досудового розслідування докази є недопустимими, оскільки досудове розслідування здійснювалося ДБР м. Києва, а не м. Миколаєва.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що це питання вже було предметом аналізу ВС і колегія суддів погоджується із викладеною раніше позицією ККС у цьому провадженні. Так, у постанові від 09.01.2024 ККС щодо дотримання правил підслідності у цьому провадженні дійшов висновку про відсутність порушень цих правил.

В ході нового розгляду суд апеляційної інстанції з врахуванням актуальної судової практики касаційного суду та з дотриманням положень ст. 439 КПК детально проаналізував аргументи прокурора щодо незгоди з висновками місцевого суду про порушення правил підслідності у цьому провадженні та дійшов переконливого висновку про їх невмотивованість.

Інститут підслідності покликаний оптимізувати діяльність органів, що здійснюють досудове розслідування, з метою його найбільш ефективної та результативної організації для досягнення завдань кримінального провадження, передбачених у ст. 2 КПК. Водночас забезпечення ефективного розслідування і, як складова цієї діяльності, визначення органу розслідування є по суті управлінською діяльністю прокурора, у якого можуть бути різні підстави для передачі справи тому чи іншому органу. Це можуть бути відомості про особисту зацікавленість посадових осіб «правильного» органу розслідування в результатах справи, і їхня функціональна залежність від сторін

у справі, відсутність достатнього досвіду, ресурсів та інформації в того органу, який має проводити розслідування за визначеною законом підслідністю тощо (постанова від 30.01.2024 у справі № 725/1375/19).

Нормативна вимога проведення процесуальних дій уповноваженими суб'єктами покликана забезпечити вчинення цих дій кваліфікованими особами, які виконують свої професійні обов'язки в умовах передбаченого законом контролю і у визначений правовий спосіб.

За правилами п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК кримінальні правопорушення вчинені працівником правоохоронного органу підслідні слідчим органів державного бюро розслідувань, які і проводили досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні.

У касаційних скаргах сторона захисту не вказала, яким чином на допустимість зібраних у цьому кримінальному провадженні доказів впливає факт розслідування кримінального правопорушення слідчим ДБР м. Києва, а не м. Миколаєва з огляду на те, що КПК встановлює однакові правила збирання доказів для усіх органів, які уповноважені здійснювати досудове розслідування.

Розслідування корупційних правопорушень, особливо тих, у яких фігурантом є працівник правоохоронного органу, має свої особливості, які пов'язані також із забезпеченням конфіденційності розслідування і перешкоджанням можливого витоку інформації.

Суд не вбачає порушень правил підслідності за обставин, коли досудове розслідування здійснюється іншим територіальним підрозділом, однак в межах компетенції одного органу досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

3.3. Строки досудового розслідування (ст. 219 КПК)

3.3.1. Оскільки у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування кримінальне провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК підлягає закриттю в цілому, а не щодо конкретного обвинуваченого, то обчислення строків досудового розслідування здійснюється з моменту пред'явлення першої підозри в цьому провадженні

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження щодо обвинуваченого за ч. 2 ст. 364-1, ч. 2 ст. 366 КК та щодо двох обвинувачених за ч. 2 ст. 367 КК

на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із тим, що після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК.

У касаційній прокурор зазначає, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, оскільки підстави для закриття кримінального провадження мають перевірятися щодо кожного із обвинувачених, з урахуванням повідомлення кожній особі про підозру, і лише після підтвердження закінчення строку досудового розслідування щодо кожного обвинуваченого після повідомлення їм про підозру суд закриває провадження щодо особи на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування рішення ККС: ККС вказав, що суд апеляційної інстанції визнав невмотивованими доводи прокурора про те, що під час закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК необхідно обчислювати строки досудового розслідування щодо кожного обвинуваченого окремо, з урахуванням дати повідомлення кожному з них про підозру, оскільки на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК підлягає закриттю кримінальне провадження в цілому, а не щодо конкретного обвинуваченого в цьому провадженні.

Суд погоджується із такими висновками апеляційного суду та наголошує на тому, що й сторона обвинувачення вочевидь повинна була усвідомлювати вказаний факт, оскільки навіть продовження строків досудового розслідування у відповідному провадженні відбувалося із прив'язкою саме до першої пред'явленої підозри.

Як убачається із матеріалів кримінального провадження, у первинному кримінальному провадженні перше повідомлення про підозру особі відбулося 10.07.2019 (повідомлено про підозру першому обвинуваченому), тобто за загальними правилами, визначеними п. 4 ч. 3 ст. 219 КПК, строк досудового розслідування закінчувався 10.09.2019, який надалі був продовжений постановою керівника місцевої прокуратури до 3-х місяців, а саме до 10.10.2019.

Пізніше було повідомлено про підозру другому обвинуваченому (27.09.2019) та третьому обвинуваченому (28.09.2019). Далі щодо всіх трьох осіб з кримінального провадження виділено інше провадження. Тож підозри у дати їх здійснення у виділеному провадженні не

змінилися, як і строки досудового розслідування, які продовжили свій перебіг. У новому виділеному провадженні строк досудового розслідування теж не продовжувався прокурором.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2025 у справі № 363/4797/19 (провадження № 51-5284км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129461747>

3.3.2. Перебіг строку досудового розслідування зупиняється з моменту належного повідомлення підозрюваних про завершення досудового розслідування та надання доступу до його матеріалів. Подальше повідомлення захисників про завершення досудового розслідування не впливає на факт його зупинення, оскільки повторне зупинення строку досудового розслідування КПК не передбачено

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження стосовно обвинувачених за ч. 3 ст. 368 КК на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що суд першої інстанції не зважив на те, що слідчий, виконуючи вимоги ст. 290 КПК, вручив 22.01.2021 під розписку підозрюваним повідомлення про закінчення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів кримінального провадження, а відтак цей день і є днем закінчення строку перебігу процесуальних строків досудового розслідування.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що суд першої інстанції своє рішення мотивував тим, що перебіг строку досудового слідства в цьому кримінальному провадженні 22.01.2021 відповідно до ч. 5 ст. 219 КПК не зупинився, оскільки захисники були повідомлені про завершення досудового розслідування і відкриття матеріалів після 25.01.2021, тобто після сплину двомісячного строку досудового розслідування, що в свою чергу потягло складання та направлення обвинувального акта до суду поза межами строку досудового розслідування.

Як правильно встановив місцевий суд, останнім днем досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні було 25.01.2021; письмові повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування

підозрювані отримали від слідчого 22.01.2021, а їхні захисники – 28 та 29.01.2021.

Однак, колегія суддів ККС вважає, що після належного повідомлення підозрюваних (22.01.2021) про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування, перебіг строку досудового розслідування зупинився і вчинення подальших будь-яких процесуальних дій щодо розслідування обставин вчинених кримінальних правопорушень було неможливим.

Також досудове розслідування у кримінальному провадженні здійснювалось саме стосовно обвинувачених, а тому повторне зупинення строку досудового розслідування, тобто після отримання захисниками повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування 28 та 29.01.2021, нормами КПК не передбачено.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 296/817/21 (провадження № 51-5533км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129611784>

4. Слідчі (розшукові) дії

4.1. Проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 233 КПК)

4.1.1. Невідкладний обшук службового кабінету не потребує попереднього дозволу слідчого судді, оскільки такий кабінет не є житлом чи іншим володінням особи в розумінні КПК, якщо матеріали справи не містять будь-яких відомостей про можливість особи розумно розраховувати на використання свого кабінету для приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ. Отримання дозволу слідчого судді *post factum* є додатковою перевіркою законності проведеної слідчої дії на етапі досудового розслідування

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали прокурора невинуватим та виправдали за ч. 3 ст. 368 КК.

Постановою ККС ВС ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

За результатами нового розгляду апеляційний суд визнав винуватим і засудив прокурора за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що протокол невідкладного обшуку від 10.09.2020 є недопустимим доказом, оскільки цю слідчу дію було проведено за відсутності дозволу слідчого судді та обставин, визначених ч. 3 ст. 233 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що апеляційний суд детально та аргументовано проаналізував результати обшуку в контексті його невідкладності з врахуванням ухвали слідчого судді від 14.09.2020 про надання дозволу на проведення обшуку *post factum*.

Колегія суддів ККС звертає увагу на те, що у розглядуваній справі йдеться про обшук не у житлі чи іншому володінні особи, а в службовому кабінеті прокурора, де він виконував свої службові функції.

Матеріали розглядуваної справи не містять будь-яких відомостей про можливість засудженого розумно розраховувати на використання свого кабінету для приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ.

Отже, обшук службового кабінету не потребував дозволу на його проведення з боку слідчого судді, хоча такий і був наданий у цьому провадженні *post factum*.

Усталеною практикою ККС визначено, що службове приміщення надається для виконання службових обов'язків і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватності осіб, яким таке службове приміщення надане (постанова ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 648/1543/15-к).

Той факт, що обшук було додатково постфактум перевірено слідчим суддею лише вказує на додаткову перевірку з боку суду на етапі досудового розслідування. Захист мав змогу оскаржити проведений обшук під час розгляду цього провадження у суді і цим правом скористався.

За наведених обставин колегія суддів ККС не вбачає підстав для визнання недопустимим протоколу обшуку від 10.09.2020.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23): <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

4.2. Обшук (ст. 234 КПК)

4.2.1. До клопотання про надання дозволу на проведення обшуку можуть бути додані як оригінали, так і копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання. КПК не вимагає долучати до клопотання прокурора про проведення обшуку виключно оригінали документів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366 КК, та визнали невинуватим і виправдали за ч. 2 ст. 364 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджує, що прокурор не надав оригіналів документів під час звернення з клопотанням до слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку в приміщенні ДВС, а тому вважає докази, отримані в результаті цієї слідчої дії, недопустимими.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що як убачається з матеріалів кримінального провадження, за результатами розгляду клопотання прокурора про надання дозволу на проведення обшуку слідчий суддя це клопотання задовольнив частково і надав прокурору тимчасовий доступ до матеріалів виконавчого провадження.

У ході проведення процесуальної дії – тимчасового доступу до речей та документів було вилучено виконавче провадження.

Відповідно до положень абз. 2 ч. 3 ст. 234 КПК до клопотання про проведення обшуку також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

Колегія суддів ККС зазначила, що КПК не вимагає долучати до клопотання прокурора про проведення обшуку (з яким звертався прокурор) виключно оригінали документів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 385/1724/17 (провадження № 51-1127км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342880>

4.2.2. У разі безпосереднього переслідування особи, яка брала участь у переданні неправомірної вигоди (співучасник, одержувач, посередник тощо), або ж у разі затримання такої особи і виникнення реальної загрози подальшого приховання, знищення, переміщення неправомірної вигоди працівники правоохоронного органу можуть провести невідкладний обшук

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує, що протокол обшуку є недопустимим доказом внаслідок відсутності ухвали слідчого судді та невідкладності, порушення адвокатських гарантій через місце його проведення, а також у зв'язку зі зверненням про надання дозволу на обшук прокурором, а не слідчим.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що на підставі досліджених матеріалів кримінального провадження суд першої інстанції встановив, що обшуку, розпочатому у приміщенні товариства, передувала передача свідком особі грошових коштів, як частини неправомірної вигоди начебто для Директора Державного бюро розслідувань. За обставинами цієї справи особа повинна була передати кошти засудженому.

Сторона захисту стверджує, що для проведення невідкладного обшуку не було підстав, а також звертає увагу суду, що сторона обвинувачення могла отримати дозвіл на проведення обшуку завчасно, оскільки володіла інформацією про зустріч між фігурантами цього провадження і можливу передачу неправомірної вигоди.

Обшук у цьому провадженні було проведено у кабінеті засудженого одразу після того, як йому передали кошти, які напередодні були отримані іншими особами, поміняні на інші банкноти і привезені у офіс юридичної фірми. Обшук було проведено як невідкладний, без ухвали слідчого судді.

Суд звертає увагу на те, що навіть якщо орган досудового розслідування володіє інформацією щодо учасників корупційного діяння, орієнтовного часу та місця передання неправомірної вигоди, то спосіб такої передачі чи місце цієї дії не завжди можна вважати точно відомими. Відтак сам розвиток подій для органу досудового розслідування залежить від поведінки учасників передання неправомірної вигоди і правоохоронні органи повинні діяти залежно від розвитку подій в режимі реального часу. Зокрема непередбачуваними можуть бути рух особи, яка отримала неправомірну вигоду, можливість зміни посередника, який її отримує,

можливість передачі коштів ще одному посереднику, місце вчинення означених дій тощо.

Таким чином у разі безпосереднього переслідування особи, яка має певну роль в ході передання неправомірної вигоди (співучасник, одержувач, посередник тощо), або ж у разі затримання фігуранта корупційного правопорушення і виникнення реальної загрози подальшого приховання, знищення, переміщення неправомірної вигоди, працівники правоохоронного органу можуть провести невідкладний обшук.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

5. Негласні слідчі (розшукові) дії

5.1. Контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК)

5.1.1. Якщо сторона захисту стверджує, що має місце провокація злочину, то висунення цієї версії передбачає визнання факту отримання особою неправомірної вигоди. Тобто йдеться про ситуацію, коли дійсно мала місце подія одержання неправомірної вигоди і захист цього факту не заперечує, однак така подія була спровокована правоохоронними органами. Одночасне твердження стороною захисту про те, що особа не отримувала неправомірної вигоди, і про те, що мала місце провокація з боку правоохоронних органів, є взаємовиключними

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що про провокацію злочину вказує той факт, що до особи свідки звернулися у вересні 2019 року, а із заявою про вчинення злочину лише у листопаді.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС звернув увагу на те, що версії щодо походження коштів у засудженого є взаємовиключними. Так, захист стверджує, що кошти передавалися за правову допомогу, яку надавав засуджений, працюючи в адвокатському бюро, і свідка він сприймав як клієнта. Далі йдеться про те, що це були кошти на придбання землі в Литві. Також захист стверджує про те, що мала місце провокація злочину.

Суд вкотре звертає увагу на те, що якщо сторона захисту стверджує, що має місце провокація злочину, то висунення цієї версії передбачає визнання факту отримання особою неправомірної вигоди. Тобто

Йдеться про ситуацію, коли дійсно мала місце подія одержання неправомірної вигоди і захист цього факту не заперечує, однак така подія була спровокована правоохоронними органами. Одночасне твердження стороною захисту про те, що особа не отримувала неправомірної вигоди і про те, що мала місце провокація з боку правоохоронних органів, є взаємовиключними.

Про провокацію злочину може йтися тоді, коли правоохоронні органи штучно створили ситуацію, з метою спонукати особу до вчинення злочину. Однак якщо правоохоронні органи лише долучилися до фіксації і розслідування на певному етапі розвитку подій, зокрема після подання особою заяви про вчинення злочину, то це свідчить про їх пасивну роль, яка проявилася лише у належній фіксації вчинюваного кримінального правопорушення.

В контексті практики ЄСПЛ сам по собі факт передачі незаконної матеріальної винагороди з відома та під контролем правоохоронних органів не свідчить про провокацію вчинення злочину, а направлений на документування злочинної діяльності.

Як слідує з матеріалів кримінального провадження детективи НАБУ лише долучилися до фіксації протиправної діяльності засудженого після внесення відомостей до ЄРДР.

При цьому судом першої інстанції було з'ясовано дійсність існування кримінального провадження щодо будівельної фірми, про що повідомив свідок, який його і розслідував.

Учасники протиправної діяльності, а саме – засуджений та особа, переконали свідка не просто у наявності дружніх стосунків засудженого із директором ДБР, але й у можливості вплинути на останнього з метою закриття кримінального провадження. Це підтверджують зафіксовані на НСРД відомості.

Розрив у часі між бесідами фігурантів у цьому провадженні та переданням неправомірної вигоди жодним чином не свідчать про провокацію злочину.

Так само не може свідчити про провокацію той факт, що відомості до ЄРДР були внесені швидко, адже за правилами КПК вони повинні вноситися у день подання заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Відтак колегія суддів ККС відхиляє доводи сторони захисту про провокацію вчинення злочину.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

6. Повідомлення про підозру

6.1. Вручення письмового повідомлення про підозру (ст. 278 КПК)

6.1.1. У тому випадку, коли особа відмовляється від вручення їй письмового повідомлення про підозру, сторона обвинувачення може здійснити відеозапис цього вручення, і такий відеозапис проведеної процесуальної дії є достатнім засобом фіксації належного повідомлення адресата. КПК не містить жодних застережень про необхідність залучення захисника при повідомленні особі про підозру

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили обвинувачену за ч. 2 ст. 190, ч. 5 ст. 27 – ч. 3 ст. 358, ч. 4 ст. 358 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що судами не було надано належну правову оцінку факту невручення обвинуваченій повідомлення про підозру, внаслідок чого порушено положення ст. 290 КПК, а усі докази є недопустимими. Стверджує, що повідомлення про підозру було оголошено слідчим за відсутності захисника та без вказівки у протоколі про відомості щодо понятих, присутніх при цьому.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до ч. 1 ст. 278 КПК письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень. Тобто вказана норма передбачає можливість не лише письмового вручення повідомлення про підозру, але й відсилає до норми, за якою повідомлення про підозру буде вважатися врученим із застосуванням інших способів, визначених для вручення повідомлень у кримінальному провадженні.

За правилами ч. 1, ч. 3 ст. 111 КПК повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження, зокрема про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію; повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках, передбачених цим Кодексом, у порядку, передбаченому главою 11 цього Кодексу,

за винятком положень щодо змісту повідомлення та наслідків неприбуття особи.

У свою чергу, положення ч. 1 ст. 136 Глави 11 КПК регламентують можливість здійснення відеозапису вчинення певної процесуальної дії, як факту ознайомлення особи зі змістом прийнятого процесуального рішення, про яке йдеться у ч. 1 ст. 111 КПК.

Колегія суддів ККС звертає увагу, що положення кримінального процесуального закону, які регламентують процедуру повідомлення учасника провадження про здійснену процесуальну дію або про прийняте процесуальне рішення, в тому числі й вручення письмового повідомлення про підозру, спрямоване на те, щоб адресат такого повідомлення був поінформований про факт прийнятого рішення або вчинення процесуальної дії. Тобто основною метою передбаченого законом алгоритму здійснення такого повідомлення є доведення до відома адресата певної інформації, яка має процесуальне значення у провадженні. Законодавець також передбачив певні запобіжники, які дозволяють з одного боку зафіксувати небажання особи, яка є адресатом повідомлення, його отримати, а з іншого – є способом фіксації факту повідомлення. Таким способом повідомлення є відеозапис вчинення певної процесуальної дії.

У тому випадку, коли особа відмовляється від вручення їй письмового повідомлення про підозру, сторона обвинувачення може здійснити відеозапис такого вручення, і такий відеозапис проведеної процесуальної дії є достатнім засобом фіксації належного повідомлення адресата.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, у день складення повідомлення про підозру слідчим за місцем проживання засудженої було запропоновано останній отримати текст повідомлення про підозру з пам'яткою про права та обов'язки, однак остання відмовилася. Надалі слідчий вголос оголосив зміст вказаних документів із застосуванням відеофіксації цієї дії, за записом якої поняті оголосили свої персональні дані, а після цього слідчий розпочав оголошення.

Відсутність захисника під час повідомлення засудженій про підозру не впливає на законність цієї процесуальної дії. Судом вже сформована правова позиція, відповідно до якої КПК не містить жодних

застережень про необхідність залучення захисника при повідомленні особі про підозру.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2025 у справі № 711/171/24 (провадження № 51-1367км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129461749>

7. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

7.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи (ст. 284 КПК)

7.1.1. Закриття кримінального провадження за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК, на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК (у зв'язку з декриміналізацією діяння) замість п. 1-2 ч. 2 цієї статті не свідчить про допущення істотного порушення вимог КПК та не погіршує становища обвинуваченої особи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив обвинувачену за ч. 4 ст. 185, ч. 3 ст. 369 КК. Апеляційний суд закрит кримінальне провадження за ч. 4 ст. 185 КК на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з декриміналізацією відповідно до ЗУ «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» (далі – Закон № 3886-IX).

У касаційній скарзі захисник не погоджується із прийнятим судом апеляційної інстанції рішенням про закриття кримінального провадження в частині обвинувачення за ч. 4 ст. 185 КК у зв'язку з декриміналізацією діяння та вважає, що кримінальні провадження в частині обвинувачення як за ч. 4 ст. 185 КК, так і за ч. 3 ст. 369 КК підлягають закриттю за відсутністю складу злочинів.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження закривається в разі, якщо втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння.

Разом з тим положеннями п. 1-2 ч. 2 ст. 284 КПК регламентовано, що кримінальне провадження закривається судом з підстави, передбаченої п. 4-1 ч. 1 цієї статті, якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти закриття за цією підставою.

Як убачається зі змісту ухвали суд апеляційної інстанції, викладаючи позиції учасників провадження, серед іншого, зазначив, що:

- обвинувачена та її захисник просили закрити кримінальне провадження за відсутністю в діях обвинуваченої складу кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 185, ч. 3 ст. 369 КК;
- захисник просив не застосовувати вимоги Закону № 3886-IX та не закривати провадження через декриміналізацію, а закрити його за ч. 4 ст. 185 КК з реабілітуючих підстав, за відсутністю складу цього злочину.

Однак колегія суддів суду апеляційної інстанції, заслухавши суддю-доповідача, позиції учасників судового розгляду, перевіrivши матеріали кримінального провадження та обговоривши доводи апеляційних скарг, дійшла висновку про закриття кримінального провадження за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК, саме на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК, а не п. 1-2 ч. 2 цієї статті.

Водночас, колегія суддів ККС вважає, що з урахуванням наведеного вище й того, що сторона захисту не просила закрити це кримінальне провадження за п. 1-2 ч. 2 ст. 284 КПК (нереабілітуюча підстава), а наголошувала на необхідності його закриття у зв'язку з відсутністю в діях обвинуваченої складу інкримінованих їй кримінальних правопорушень, його закриття саме на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК, а не п. 1-2 ч. 2 цієї статті в цілому не свідчить про допущення судом апеляційної інстанції такого істотного порушення вимог кримінального процесуального закону, яке перешкодило чи могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення, оскільки, на переконання ВС, зазначене не погіршує становища обвинуваченої та не створює для неї більш негативних наслідків.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 688/2554/22 (провадження № 51-5245км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691181>

7.2. Обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування (ст. 291 КПК)

7.2.1. Той факт, що в повідомленні про підозру особі було інкриміновано дві кваліфікуючі ознаки складу кримінального правопорушення, однак у обвинувальному акті – одну, свідчить про те, що сторона обвинувачення конкретизувала формулу обвинувачення і вважала, що сукупність зібраних нею доказів у провадженні свідчить про вчинення саме того діяння, про яке йдеться у обвинувальному акті

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали прокурора невинуватим та виправдали за ч. 3 ст. 368 КК.

Постановою ККС ВС ухвалу апеляційного суду скасовано і призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

За результатами нового розгляду апеляційний суд визнав винуватим і засудив прокурора за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що в обвинувальному акті, на відміну від повідомлення про підозру, підзахисному не інкримінувалась одна кваліфікуюча ознака і вбачає в цьому порушення права на захист.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 3 ст. 368 КК обвинувачений підозрювався із двома кваліфікуючими ознаками: вимагання та вчинення службовою особою, яка займає відповідальне становище.

Надалі в обвинувальному акті засуджений обвинувачувався за ч. 3 ст. 368 КК, а саме – в одержанні службовою особою, яка займає відповідальне становище неправомірної вигоди та прохання надати таку вигоду для себе за невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, будь-якої дії з використанням наданого їй службового становища.

Суд звертає увагу на те, що під час внесення відомостей до ЄРДР кваліфікація дій особи є попередньою, а зібрання органом досудового розслідування повної доказової бази після проведення слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових) дій дає змогу надати кримінально правову оцінку діям особи відповідно до диспозицій закону України про кримінальну відповідальність.

Тобто засудженому було інкриміновано ч. 3 ст. 368 КК з кваліфікуючою ознакою вчинення цього діяння «особою, яка займає відповідальне становище», а про вимагання неправомірної вигоди не йшлося.

Відтак той факт, що в повідомленні про підозру особі було інкриміновано дві кваліфікуючі ознаки, однак у обвинувальному акті – одну, свідчить про те, що сторона обвинувачення конкретизувала формулу обвинувачення і вважала, що сукупність зібраних нею доказів у провадженні свідчить про вчинення саме того діяння, про яке йдеться у обвинувальному акті. Окремо суд звертає увагу на те, що обидві кваліфікуючі ознаки, про які веде мову сторона захисту, зумовлювали кримінально-правову оцінку вчиненого за однією і тією ж частиною статті кримінального закону. Тому довід захисту про те, що сторона обвинувачення в обвинувальному акті зазначила меншу кількість кваліфікуючих ознак, аніж у повідомленні про підозру навпаки свідчить про реальну оцінку стороною обвинувачення сукупності доказів і жодним чином не порушує права сторони захисту чи будь як положення кримінального-процесуального закону.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

III. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

8. Судовий розгляд

8.1. Строки і загальний порядок судового розгляду (ст. 318 КПК)

8.1.1. У КПК не передбачено обов'язку суду розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність дізнавача і прокурора на стадії судового розгляду кримінального провадження в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій

Позиції судів першої та апеляційної інстанції: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що після оголошення про підозру захисник заявив клопотання про ознайомлення з матеріалами кримінального провадження в порядку ст. 221 КПК та надання часу для конфіденційного спілкування з клієнтом, однак детектив НАБУ повідомив, що розгляне це клопотання в межах строків КПК і перейшов до допиту підозрюваного.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що сторона захисту ставить питання, які, на її думку, свідчать про допущення на стадії досудового

розслідування детективом і прокурором порушень, що полягають у врученні процесуальних документів (передання детективом матеріалів справи прокурору), ненаданні захиснику конфіденційного спілкування з підзахисним та позбавленні можливості ознайомлення з матеріалами провадження в порядку ст. 221 КПК, тобто фактично сторона захисту оскаржує дії та бездіяльність детектива і прокурора на стадії досудового розслідування та стверджує, що суди попередніх інстанцій не надали оцінки таким порушенням.

Перевіrivши матеріали кримінального провадження, колегія суддів ККС вважає обґрунтованими доводи сторони захисту про те, що прокурором після оголошення обвинуваченому про підозру не було надано можливості конфіденційного спілкування між захисником та підзахисним. Однак вказане, на переконання колегії суддів, не є тим істотним порушенням вимог КПК, яке перешкодило та могло перешкодити судам попередніх інстанцій ухвалити законні й обґрунтовані рішення по суті пред'явленого обвинувачення, з огляду на таке.

Відповідно до змісту кримінального процесуального закону оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування передбачено положеннями ч. 1 ст. 303 КПК, а рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які не розглядаються під час досудового розслідування, можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження в суді згідно з правилами статей 314 – 316 цього Кодексу.

Разом з тим нормами КПК не передбачено обов'язку суду розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність дізнавача і прокурора на стадії судового розгляду матеріалів провадження по суті в судах першої, апеляційної та касаційної інстанції.

Як видно з матеріалів справи, під час підготовчого засідання ні обвинувачений, ні його захисники не подавали до суду першої інстанції будь-яких заяв, скарг чи клопотань з метою вирішення питання стосовно допущених на стадії досудового розслідування, на їх думку, порушень (рішень, дій чи бездіяльності детектива та прокурора).

Водночас колегія суддів ККС звертає увагу, що, з огляду на період розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції з 23.01.2023 по 05.02.2024 захисники під час судового розгляду

в місцевому суді мали можливість провести конфіденційне спілкування з обвинуваченим і сторона захисту не була позбавлена права ознайомитися з усіма матеріалами справи, заявляти клопотання, надавати докази та висловлювати свою позицію щодо пред'явленого обвинувачення.

Отже, беручи до уваги наведене, а також з огляду на:

- зміст касаційної скарги з доповненнями, у якій сторона захисту не наводить аргументів про те, яким саме чином допущені, на її переконання, порушення під час передачі матеріалів справи детективом прокурору й ненадання на стадії досудового розслідування захиснику можливості конфіденційного спілкування з підозрюваним, перешкодило судам попередніх інстанцій ухвалити законні й обґрунтовані рішення;
- положення статей 303, 314-316 КПК, які не зобов'язують суди розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність детектива та прокурора на стадії судового розгляду по суті, а також системний аналіз вказаних норм процесуального закону з положеннями ст. 433 КПК, згідно з яким такі скарги не є предметом касаційного перегляду, оскільки Суд переглядає лише судові рішення судів попередніх інстанцій, ухвалені по суті пред'явленого обвинувачення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

8.2. Проведення експертизи за ухвалою суду (ст. 332 КПК)

8.2.1. Можливість самостійного залучення стороною захисту експерта на договірних умовах для проведення експертизи є формою реалізації засади змагальності сторін та свободи в поданні ними своїх доказів як на стадії досудового розслідування, так і судового розгляду. Оскільки закінчення дізнання в цьому кримінальному провадженні відбулося протягом двох годин від дня повідомлення особи про підозру, то самостійне залучення захисником експерта на договірних умовах для проведення експертизи телекомунікаційних систем під час судового розгляду відповідало формі реалізації засади змагальності сторін і права на захист та не суперечило приписам КПК

Позиці судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою та виправдали за ч. 1 ст. 366-2 КК у зв'язку із недоведеністю в її діях складу інкримінованого кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор зазначає про безпідставне врахування судом апеляційної інстанції висновку експерта як допустимого доказу, оскільки сторона захисту, не маючи повноважень на призначення експертизи під час судового розгляду, без ухвали суду, за власним клопотанням залучила експерта для проведення експертизи, що призвело до отримання нового доказу, використання якого, як вважає сторона обвинувачення, порушує визначений ст. 22 КПК принцип рівності сторін.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали АП ВАКС.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що можливість самостійного залучення стороною захисту експерта на договірних умовах для проведення експертизи є формою реалізації засади змагальності сторін та свободи в поданні ними своїх доказів як на стадії досудового розслідування, так і судового розгляду. При цьому право на отримання стороною додаткових матеріалів під час судового розгляду передбачено ч. 11 ст. 290 КПК.

Отже, беручи до уваги зазначене, колегія суддів ККС вважає обґрунтованою позицію суду апеляційної інстанції про те, що, оскільки закінчення дізнання в цьому кримінальному провадженні відбулося протягом двох годин від дня повідомлення виправданому про підозру, самостійне залучення захисником експерта на договірних умовах для проведення експертизи телекомунікаційних систем під час судового розгляду відповідало формі реалізації засади змагальності сторін і права на захист та не суперечило приписам КПК.

За таких обставин, ураховуючи наведені вище положення кримінального процесуального закону, колегія суддів ККС доходить висновку, що в сторони захисту не існувало перешкод для самостійного залучення експерта, а тому незвернення захисника до суду з відповідним клопотанням про призначення експертизи не свідчить про те, що наданий експертний висновок було отримано з допущенням істотного порушення вимог КПК, що у свою чергу могло поставити під сумнів допустимість цього доказу.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 991/2084/23 (провадження № 51-5047км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342879>

IV. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

9. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

9.1. Психіатрична експертиза (ст. 509 КПК)

9.1.1. Стан здоров'я особи та необхідність у застосуванні того чи іншого примусового заходу медичного характеру має бути встановлено саме на момент судового розгляду. Надалі доцільність у застосуванні таких заходів перевіряється через кожні 6 місяців

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу такою, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене ч. 1 ст. 115 КК, та застосували до неї примусові заходи медичного характеру у виді госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги з суворим наглядом.

У касаційній скарзі сторона захисту вказує, що суд апеляційної інстанції не встановив необхідність застосування щодо особи примусових заходів медичного характеру на момент постановлення ухвали, пославшись на дані висновку судово-психіатричної експертизи, проведеної у 2016 році, а доводи сторони захисту про зміни у стані здоров'я особи і втрату ним суспільної небезпечності проігнорував.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що стан здоров'я особи та необхідність у застосуванні того чи іншого примусового заходу має бути встановлено саме на момент судового розгляду. Потім доцільність у їх застосуванні перевіряється через кожні 6 місяців.

У цьому кримінальному провадженні апеляційний суд послався на дані висновку судово-психіатричної експертизи від 14.06.2016, згідно з якими особа у період вчинення кримінального правопорушення, в якому вона підозрюється (22.03.2016), виявляла ознаки хронічного маячного розладу, за своїм психічним станом не могла усвідомлювати свої дії та керувати ними. На теперішній час особа виявляє ознаки хронічного маячного розладу, за своїм психічним станом не може усвідомлювати свої дії та керувати ними. За психічним станом особі рекомендовано застосування примусових заходів медичного характеру у вигляді госпіталізації до психіатричного закладу із суворим наглядом. Також апеляційний суд послався на показання

лікаря, який в судовому засіданні суду першої інстанції пояснив, що особа перебуває на обліку у лікаря-психіатра та страждає на психічний розлад із маячним синдромом, клініка такого захворювання формується протягом деякого часу, після проведення експертиз стан особи не змінився.

Однак апеляційний суд не врахував, що зазначена експертиза була проведена за 8 з половиною років до постановлення ухвали цього суду, що не дає достатніх підстав для обґрунтованого висновку про необхідність застосування щодо особи примусових заходів медичного характеру та визначення їх виду з урахуванням його дійсного стану здоров'я на момент розгляду кримінального провадження.

Що ж стосується показань у суді першої інстанції лікаря-психіатра, на які послався у своїй ухвалі апеляційний суд, то в апеляційних скаргах сторона захисту стверджувала, що у своїх показаннях лікар зазначав про те, що за станом здоров'я на цей час особа не становить суспільної небезпеки для себе та оточуючих, проходить лікування й реабілітацію за місцем проживання, проте в ухвалі місцевого суду його показання відображені недостовірно і суперечливо. На підтвердження цього факту сторона захисту в апеляційних скаргах просила повторно дослідити показання лікаря-психіатра, а також документи щодо актуального стану здоров'я особи, факту його проживання разом із братом, який на постійній основі здійснює догляд за ним, його характеристику за місцем проживання, які проігнорував місцевий суд.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 285/1934/16-к (провадження № 51-4548км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129245129>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за серпень 2025 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2025. – 48 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua